

Práva výrobcov zvukovo-obrazových záznamov z pohľadu prevádzkovateľa káblovej retransmisie

JUDr. Ivan Husár

Problematika práv výrobcov zvukovo-obrazových záznamov (ďalej aj ZOZ) je dlhodobým problémom prevádzkovateľov káblovej retransmisie, nakoľko neexistuje stabilná rozhodovacia prax súdov ohľadom platenia odmien za používanie takýchto záznamov pri káblovej retransmisii. Z uvedeného dôvodu sa budem snažiť v tomto príspevku po právnej stránke objasniť postavenie výrobcov zvukovo-obrazových záznamov a ich eventuálne práva vo vzťahu k prevádzkovateľom káblovej retransmisie.

1 Povaha a rozsah práv výrobcov zvukovo-obrazových záznamov

Úvodom je potrebné uviesť **výklad k majetkovým právam** k jednotlivým predmetom ochrany chráneným podľa zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom v znení neskorších predpisov - ďalej len AZ (t.j. autorských diel, umeleckých výkonov, zvukových záznamov, ZOZ a práva vysielateľov) a k spôsobom ich použitia. Zákon, medzinárodné zmluvy z oblasti autorských a súvisiacich práv a príslušná časť európskeho práva priznávajú autorom, výkonným umelcom, výrobcom záznamov a vysielateľom (tzv. nositeľia práv) **majetkové práva**. Časť majetkových práv sa označuje ako **exkluzívne práva** (nositelia práv **majú výhradné právo udeľovať súhlas** na použitie predmetu ochrany; pozri § 18 ods. 2, § 63 ods. 2, § 64 ods. 2, § 66 ods. 2 a § 68 ods. 2 AZ) a časť ako **remuneračné práva** (výkonný umelec a výrobca zvukového záznamu alebo zvukovo-obrazového záznamu **nemajú právo udeľovať súhlas** na použitie umeleckého výkonu alebo záznamu, **avšak majú právo na primeranú odmenu** za niektoré ich použitia; pozri § 65 a § 67 AZ).

Majetkové práva výrobcov ZOZ sú z hľadiska hmotného práva vymenované v ust. § 66 ods. 2 AZ. V zmysle predmetného ustanovenia Autorského zákona: „Výrobca zvukovo-obrazového záznamu má právo udeľovať súhlas na tieto použitia:

- a) vyhotovenie rozmnoženiny zvukovo-obrazového záznamu,
- b) verejné rozširovanie originálu zvukovo-obrazového záznamu alebo jeho rozmnoženiny predajom alebo inou formou prevodu vlastníckeho práva,
- c) verejné rozširovanie originálu zvukovo-obrazového záznamu alebo jeho rozmnoženiny nájmom alebo vypožičaním,
- d) verejné vykonanie zvukovo-obrazového záznamu,
- e) vysielanie zvukovo-obrazového záznamu,
- f) sprístupňovanie zvukovo-obrazového záznamu verejnosti.“

Z uvedeného je zrejmé, že Autorský zákon ako hmotno-právny predpis **nezakladá** majetkové právo výrobcov ZOZ na udelenie súhlasu na káblovú retransmisiiu zvukovo-obrazových záznamov. Uvedené teda znamená, že prevádzkovateľ káblovej retransmisie **nepotrebuje súhlas** výrobcu ZOZ alebo organizácie kolektívnej správy zastupujúcu výrobcov ZOZ na použitie zvukovo-obrazového záznamu pri káblovej retransmisii. V zmysle ust. § 67 ods. 2 AZ však majú výrobcovia ZOZ právo **na primeranú odmenu** za také použitie zvukovo-obrazových záznamov, pri ktorom nemajú výhradné právo udeľovať súhlas na verejný prenos svojho zvukovo-obrazového záznamu. Vzhľadom na vyššie uvedené delenie majetkových práv nositeľov práv chránených AZ preto môžeme jednoznačne konštatovať, že majetkové právo výrobcov zvukovo-obrazových záznamov **má iba remuneračnú povahu**. Teda v istých prípadoch majú výrobcovia zvukovo-obrazových záznamov právo na primeranú odmenu za ich použitie pri káblovej retransmisii. Uvedený právny záver má význam v širších súvislostiach z hľadiska trestného práva v tom smere, že ak prevádzkovateľ káblovej retransmisie nemá súhlas od výrobcu zvukovo-obrazového záznamu na použitie tohto záznamu pri káblovej retransmisii a napriek tejto skutočnosti používa pri káblovej retransmisii zvukovo-obrazové záznamy, **nemôže sa takýmto konaním dopustiť trestného činu porušovania autorského práva podľa ust. § 283 Trestného zákona**. Prípadný spor s výrobcou zvukovo-obrazového záznamu alebo s organizáciou kolektívnej správy môže mať maximálne povahu právneho sporu o zaplatenie primeranej odmeny.

2 Pôsobnosť AZ vo vzťahu k výrobcom zvukovo-obrazových záznamov

Ustanovenia **Autorského zákona sa vzťahujú** na zvukovo-obrazový záznam:

- a) výrobcu zvukovo-obrazového záznamu, ktorý je občanom **Slovenskej republiky** alebo má na jej území trvalý pobyt alebo sídlo,
- b) zaznamenaný **v Slovenskej republike** alebo

c) zverejnený¹ **v Slovenskej republike** (§ 3 ods. 2 AZ).

Ustanovenia **tohto zákona sa vzťahujú** na ... výrobcu zvukovo-obrazového záznamu, ..., ktorý je chránený podľa **medzinárodných zmlúv alebo dohôd**, ktorými je Slovenská republika viazaná, a ak ich niet, ak je zaručená **vzájomnosť** [§ 4 písm. b) AZ].

Autorský zákon (teda aj § 67 ods. 1) sa teda **nevzťahuje „na všetky“ ZOZ** „z celého sveta“ a najmä nestanovuje primeranú odmenu za káblovú retransmisiu akéhokoľvek z nich v Slovenskej republike. Autorský zákon sa vzťahuje **nanajvýš na nepatrnú časť ZOZ** a aj pri nich je **potrebné preukázať splnenie ostatných podmienok** pre vznik práva na primeranú odmenu.

Ust. § 67 ods. 1 AZ nepriznáva výrobcovi ZOZ právo na primeranú odmenu za káblovú retransmisiu „akéhokoľvek“ ZOZ. Týka sa len tých výrobcov a ZOZ, na ktorých/ktoré **sa vzťahuje pôsobnosť AZ**. Ak sa použili – budú používať ZOZ, **ktoré nie sú chránené AZ, nemôže vzniknúť povinnosť** platiť odmenu za takéto použitie. Táto podmienka je veľmi dôležitá, nakoľko **podstatne eliminuje okruh ZOZ**, za ktorých káblovú retransmisiu v SR sa má platiť primeraná odmena. AZ obmedzuje svoju pôsobnosť na „slovenských“ výrobcov a „slovenské“ ZOZ (§ 3 ods. 2 AZ).

„Zahraničných“ výrobcov a „zahraničných“ ZOZ sa AZ mohol týkať len podľa § 4 písm. b). V prípade zahraničných výrobcov ZOZ je potrebné pôsobnosť AZ preukázať. Vo vzťahu k aplikácii § 4 písm. b) AZ by som rád uviedol nasledovné:

Podľa mojich vedomostí **neexistuje** medzinárodná zmluva, od ktorej by si „zahraničný“ výrobca vedel vyvodiť právo na primeranú odmenu za použitie ZOZ na území SR káblovou retransmisiou. Vo vzťahu k **vzájomnosti** je potrebné uviesť, že túto musí preukázať ten, kto tvrdí, že vzájomnosť existuje. Podľa dostupných poznatkov podmienka vzájomnosti nie je hodnoverne preukázateľná vo **vzťahu k žiadnemu štátu**. Právo na primeranú odmenu teda môže vzniknúť iba výrobcom ZOZ, ktorých AZ **chráni**, resp. ktorým také právo **priznáva**. Ak sa použijú – budú používať „nechránené“ ZOZ káblovou retransmisiou, právo na primeranú odmenu za takéto použitie **nemôže vzniknúť**. Na „zahraničných“ výrobcov ZOZ a ich ZOZ sa AZ vzťahuje, ak sú chránení medzinárodnou zmluvou alebo dohodou alebo ak bola zaručená vzájomnosť. Medzinárodná zmluva alebo dohoda, ktorá by poskytovala výrobcovi ZOZ právo na primeranú odmenu za káblovú retransmisiu ZOZ, neexistuje, splnenie podmienky vzájomnosti podľa dostupných zdrojov nebolo preukázané.

Naviac ZOZ sú v medzinárodnom meradle aj v slovenskom práve „novým“ predmetom ochrany (ochrana v SR existuje od 1.1.1998). Prechodné ustanovenia zák. č. 383/1997 Z.z. **sa ZOZ netýkajú**; riešia predĺženie doby trvania pri existujúcich predmetoch ochrany (§ 54 cit. zák.). Domnievam sa, že slovenské právo poskytuje ochranu iba ZOZ, ktorých ochrana vznikla po 1.1.1998. Teda ak aj bude prevádzkovateľ káblovej retransmisie používať ZOZ, ktoré boli vyhotovené do 31.12.1997, káblovou retransmisiou právo na primeranú odmenu **za takéto použitie nevznikne**.

Ďalej podotýkam, že v zmysle **ustanovenia § 66 ods. 5** (§ 67 ods. 2 AZ) **Práva výrobcu zvukovo-obrazového záznamu podľa odsekov 1 a 2 trvajú 50 rokov od vyhotovenia zvukovo-obrazového záznamu**. Ak počas tejto lehoty dôjde k zverejneniu zvukovo-obrazového záznamu, práva výrobcu zvukovo-obrazového záznamu trvajú 50 rokov po tomto zverejnení (§ 66 ods. 5). Ak teda bude prevádzkovateľ káblovej retransmisie používať alebo používa pri káblovej retransmisii také ZOZ, **pri ktorých uplynula doba podľa § 67 ods. 2, nemôže mu vzniknúť povinnosť platiť za ich použitie primeranú odmenu**.

3 Uplatňovanie práv výrobcov ZOZ prostredníctvom organizácie kolektívnej správy

Práva výrobcov zvukovo-obrazových záznamov v podmienkach SR uplatňuje organizácia kolektívnej správy – Slovenská asociácia producentov v audiovizíi (ďalej len SAPA). Hneď úvodom je potrebné uviesť, že SAPA vykonáva tzv. dobrovoľnú kolektívnu správu práv výrobcov zvukovo-obrazových záznamov uskutočňovanú prostredníctvom káblovej retransmisie a v zmysle oprávnenia MK SR tak môže robiť iba **v rozsahu a na základe platne uzatvorených zmlúv** s výrobcami zvukovo-obrazových záznamov. Všetky zmluvy, ktorými disponuje SAPA, **sa ale týkajú diel (spravidla tzv. audiovizuálnych), a nie ZOZ**. Ide o dva celkom odlišné predmety ochrany s odlišnými právami a odlišnými nositeľmi práv. Rovnako odlišný režim sa uplatňoval i za predchádzajúceho autorského zákona. Tento záver **opakovane potvrdilo i MK SR**. Je **irelevantné**, že na jednom nosiči sa nachádza **audiovizuálne dielo aj ZOZ**. Tento, hoci pravdivý, záver neznamena, že keď zmluva „spomenie“ audiovizuálne dielo (aj to **nie v spojitosti s právom na primeranú odmenu**), má sa týkať aj ZOZ. Situácia, že viacero predmetov ochrany sa viaže k jednému nosiču, je v oblasti autorských a súvisiacich práv **bežná**. Rovnako absurdné by bolo, ak by žalovaný tvrdil, že keď zaplatil LITA za všetky audiovizuálne diela, zaplatil aj za všetky ZOZ týchto audiovizuálnych diel, pretože sa nachádzajú na tom istom nosiči a pretože ich existencia je nevyhnutne spojená s existenciou ZOZ.

¹ Zverejnenie je prvé oprávnené uvedenie ZOZ na verejnosti (pozri § 13 AZ v spojení s § 71 ods. 2 AZ).

Zmluvy, ktorými disponuje SAPA, navyše používajú **len terminológiu spojenú s káblovou retransmisiou diel** a neobsahujú **ani zmienku o poverení SAPY na správu práva na primeranú odmenu za retransmisiu ZOZ**. Právo udeľovať súhlas s káblovou retransmisiou audiovizuálnych diel je však povinne kolektívne spravované a oprávnenie na takúto kolektívnu správu **má jedine LITA**. LITA na základe žiadosti SAKT potvrdila, že tieto práva sú vysporiadané prostredníctvom nej a **časť odmeny je poukazovaná aj AGICOA** (za audiovizuálne diela). Zmluva s AGICOA **navyše neobsahuje ani len všeobecnú zmienku o poverení SAPA na správu práv výrobcu ZOZ** (ani „producenta audiovizuálneho diela“) - SAPA je ňou poverená iba na uzatváranie licenčných zmlúv a rokovanie o nich. Licenčné zmluvy sa v prípade ZOZ **neuzatvárajú** (nie je potrebný súhlas na použitie ZOZ káblovou retransmisiou).

Z uvedeného dôvodu je podľa môjho názoru zrejmé, že SAPA po právnej stránke **nie je oprávnená** zastupovať výrobcov zvukovo-obrazových záznamov a požadovať v ich mene od prevádzkovateľov káblovej retransmisie náhradu primeranej odmeny za použitie ZOZ pri káblovej retransmisii. K uvedenému právnemu záveru dospelo aj 6 okresných súdov SR, ktoré žalobu SAPY o náhradu primeranej odmeny zamietli (žiadne z týchto rozhodnutí nie je zatiaľ právoplatné). Odhliadnuc od tohto konštatovania, ak by aj SAPA preukázala zastupovanie nejakých výrobcov ZOZ, je výška primeranej odmeny požadovaná zo strany tejto organizácie kolektívnej správy neprimerane vysoká. Argumentov, prečo je tomu tak, je pomerne značné množstvo, presahujú však zameranie a účel tohto článku, preto ich bližšie nebudem rozvádzať.

4 Záver

Vzhľadom na vyššie uvedené uzatváram, že podľa môjho názoru **za splnenia istých podmienok** existuje na strane výrobcov zvukovo-obrazových záznamov právo na úhradu **primeranej odmeny** za použitie ZOZ pri káblovej retransmisii. Môže sa však týkať iba tých ZOZ, na ktoré sa vzťahuje platný AZ a ktoré boli preukázateľne použité pri káblovej retransmisii zo strany prevádzkovateľa TKR. V prípade, ak právo na úhradu primeranej odmeny bude požadovať organizácia kolektívnej správy, je z hľadiska jej aktívnej vecnej legiti-mácie v prípadnom súdnom spore nevyhnutné preukázať, že má uzatvorené zmluvy s výrobcami ZOZ, ktorými ju výrobcovia ZOZ poverujú vyberať primerané odmeny za použitie ZOZ pri káblovej retransmisii. Iba v prípade splnenia všetkých vyššie uvedených podmienok je možné vôbec začať uvažovať o stanovení výšky primeranej odmeny za použitie ZOZ pri káblovej retransmisii, a to analogicky podľa ust § 45 AZ, teda s prihliadnutím na spôsob, rozsah, účel a čas použitia ZOZ.

Záverom zdôrazňujem, že všetky tieto vyššie prezentované stanoviská sú mojim osobným názorom na problematiku práv výrobcov ZOZ z pohľadu káblovej retransmisie a je na rozhodnutí každého z členov SAKT, či ich bude považovať za správne alebo nie.